

גיליון מס' 525 פרשת מטות מסעי

תשפ"ג שנה אחת עשרה

לקיים בנו חכמי ישראל
עקב מצבו הרפואי של ראש ישיבת
"עטרת ישראל" וחבר מועצת גדולי התורה
מרת הגאון רבי ברוך מרדכי
בן הינדא מלכה אזרחי שליט"א
מתבקשים להרבות בלימוד ולהעתיק בתפילה
לרפואתו השלמה במהרה
והן ק-ל כביר לא ימאס תפילת רבים

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות

"בין המצרים"

ברכת שהחיינו

אין מברכין שהחיינו בימות החול בבין המצרים, ואין לצאת בשומע כעונה מאחר, כגון שיש מי שמברך שהחיינו של ברית מילה או פדה"ב, (מועדי הגר"ח ח"א סי' ש"ג). ואמר לי רבינו זצ"ל דאף בעל ברית עצמו לא יפטור שאר דברים בשהחיינו, אבל אם מברך על מין אחד שלא ימצא אח"כ מסתבר שיכול לכלול כבר גם מין אחר (שיח התורה ח"ג סי' תקנ"א), ומסתבר דבכל ספק שרי להרהר ברכת שהחיינו (מועדי הגר"ח ח"א סי' ש"ד), גם על פרי שירקב אם לא יאכל לא יברך שהחיינו (שם סי' ש"ה), ואם טעה וברך על פרי חדש יברך שהחיינו (שם סי' ש"ד, שיח התורה שם). אם נולדה לו בת בין המצרים מברך שהחיינו (שם סי' ש"ב) בלובש בגד לשבת אין לברך שהחיינו עד שיקבל שבת ולא סגי שלוש לכבוד שבת, (גליון מים חיים תמוז תשפ"ג).

ברכת הטוב והמטיב

לא אסרו רק ברכת שהחיינו אבל יכול לברך ברכת הטוב והמטיב (שם סי' ש"ג).

גזירת ציפורניים

גם מי שיש לו ציפורניים גדולות מאד שעוברות הבשר לא יגזוז בבין המצרים, (שם סי' ק"ט).

שתיית יין ומיץ ענבים

אין לשותות לא יין ולא מיץ ענבים בימות החול בבין המצרים (שם סי' ש"ח), שמיץ ענבים דינו כיון ממש (שם סי' ש"ח) וקאי להי"א ברמ"א (סי' תקנ"א ט"ט) דמוסיפין איסור מ"ז בתמוז, ולמעשה נהג רבינו שלא להחמיר במניעת בשר ויין עד תשעת הימים, עי' בס' אלא ד"א של הלכה (פנ"ב ס"א).

הדפסת ספר

כתב רבינו זצ"ל, לכאורה אפשר להדפיס ספר בבין המצרים, אבל לא יביא לביתו, וצ"ע. (שם סי' ש"ט), וכן מובא במנהגי אביו מרת הקה"י זצ"ל, שהקפיד שספריו החדשים לא יגיעו לביתו בימי בין המצרים, (תולדות יעקב עמוד רכ"ו ועמוד ש"ח ובס' אלא ד"א של הלכה פנ"ב ס"ד מובא שהחמיר רק בתשעת הימים), ואם כבר קיבל הספר יברך שהחיינו אם שמח (מועדי הגר"ח ח"ב סי' ש"ע"ט).

חלאקה

אסור לעשות חלאקה בבין המצרים, (שם סי' שכ"א), ואמר לי שהמנהג למעשה לאחר עד אחר ט"ב.

ספר על עניני בין המצרים

אמר לאחד שרצה להוציא חוברת עם דיני בין המצרים ומנהגיהם שיתכן שהשנה כבר לא יהיה צורך בזה שכבר לא יהיה ימי בין המצרים (אריה שאג סי' ש"ב), ומ"מ אמר שאין זה סיבה לא לנדוב עבור ספר על עניני ט"ב והחורבן דגם לעת"ל לא יגזו כי ילמדו מה היה וממה יש לזיזת שגרם החורבן, (שיח הנחמה בהקדמה).

תיקון חצות

אמר רבינו זצ"ל, ששמע מאביו מרת הקה"י זצ"ל שבישבה בנובהרדוק נהגו כל בני הישיבה לומר בציבור תיקון חצות בבין המצרים כל יום בצהריים, ומסתמא היה זה ע"פ הסבא מנובהרדוק זצ"ל, וגם היום זה דבר טוב לעשות כן היכא דאפשר (קרא עלי מועד פ"ב הערה כ"ג), ואמר רבינו זצ"ל שכל השנה יש ענין לומר אבל לענין בין המצרים יש יותר ענין וכמו שמצינו במשנ"ב (סי' תקנ"א ס"ק ק"ג) לענין חצות היום שכתב וז"ל ובכונת האר"י כתב שיתאבל בימים ההם אחר חצי היום ויבכה כמו חצי שעה עכ"ל, (דעת נוטה השכמת הבקר הערות סי' כ"ג). ולענין בחור ישיבה השיב שיעשה כרצונו (שם).

שירה בפה וצלצול דרך שיר בטלפון

כתב רבינו זצ"ל, שמעתי מאמרו"ר זללה"ה שהמנהג להחמיר בשירה בפה בין בימי בין המצרים ובין בספירת העומר, והיינו בימות החול אבל לא בשבתות, (הערות לס' קרא עלי מועד פ"ב ס"ו) והשיב רבינו, דאף בסיום מסכת בימי בין המצרים אסור לשיר שירים (שו"ת שיח ליצחק סי' ק"ט בהערה). ולענין שמיעת מנגינות בצלצול הפלאפון ועונה לאלתה, השיב רבינו, דיש להקל אף כשהצלצול הוא מנגינה ממש, ויש מהם שזה נשמע כמו שיר ששומעים בטייפ, ומ"מ כתב שאין ראוי להמתין על הקו זמן ממושך כשכשמתקשרים לארגוני החסד או ועדות הצדקות וכיו"ב ושומעים שירים ממש עד שעונים, (תשובות הגר"ח ח"ב עמוד תשס"ב).

בגד חדש בשבת

כתב רבינו זצ"ל בשם מרת החזו"א זצ"ל שהעידו שהתיר ללבוש בשבת בבין המצרים בגד חדש, ועי' משנ"ב (סי' תקנ"א סקמ"ה) ושונה הלכות (ס"ו) שיכול גם לברך שהחיינו בשבת [אחר שקבל שבת].

מתנה לבר מצוה

כתב רבינו זצ"ל שהמנהג להקל ליתן מתנה לבר מצוה בבין המצרים (מועדי הגר"ח ח"א סי' שכ"ט), ובתשעת הימים צ"ע אם שרי דממעטין במו"מ ויש עיזה שימסור לו ויאמר שלא יקנה עד אחר ט"ב, דכיון דיכול לחזור בו וע"פ דין אינו כלום לא אסרו חז"ל ופשוט, (הערות לס' קרא עלי מועד פ"ד סכ"ה). ולענין מי שהזמין מקרר לפני י"ז תמוז והגיע לביתו בתשעת הימים השיב רבינו, נכון שלא יזכה בו ולא ישתמש בו עד אחר ט"ב, (גם אני אוחד תשובות רבינו ח"ג סי' קט"ו). וכתב רבינו זצ"ל דאין ראוי לקנות בגד חדש בבין המצרים בגלל שאין תורות אף שלא ישתמש בזה עד אחר ת"ב (שם סי' קט"ז).

ללכת לים

כתב רבינו זצ"ל, מרת החזון איש זצ"ל נסע גם בבין המצרים לים בשביל רפואה, אבל מר"ח מנחם אב ואילך לא נסע. ואביו מרת הקה"י זצ"ל אמר דאף דמן הדין מותר מ"מ מונע ילדיו ליסע משום דאיתרע מזלא באלו הימים (ארחות רבנו ח"ב עמוד קכ"ט ותולדות יעקב עמוד ש"ח), ומה שי"א דתלוי אם התחיל כבר ללכת לפני י"ז בתמוז כתב רבינו זצ"ל דאין לזה טעם וריח והוא טעות גדול, (הערות לס' קרא עלי מועד פ"ב ס"ח).

ואין המלאכה נקראת אלא על שם גומרה
ב"ה נתנם סכום חלקי עבור הדפסה נוספת
של כרך א' של הספר "דברי שי"ח"

לאור הביקוש הגדול להדפסה חוזרת פונים אנו לנדיבי לב לסייע
בעדנו בהדפסה זו כדי שנוכל להפיץ שוב במחיר המוזל לזיכוי הרבים
להשתתפות: 053-3145900 בברכה מרובה יצחק גולדשטוף

מדור זה נכתב לעילוי נשמת אבי מורי הרב ברוד מאיר ב"ד יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל זצ"ל תנצב"ה

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, ושו"ת מרבינו.

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מזור שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - לַשְׁבּוּעוֹת הַבָּאִים בַּעֲזֵה"י

פרשת דברים ובין הזמנים - רשכבה"ג רבי חיים עוזר גרודינ'נסקי (ה' אב ת"ש)

פרשת ואתחנן - בין הזמנים - כס"ד מדור מספר 70!!!! על מרנא הגר"ח הלוי מברסקי זי"ע (כ"א אב תרע"ח)

פרשת שופטים - הצדיק הגר"א דושינצ'ר בעל 'נחלת אליהו' (כ"ב אב תש"ט)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

חותן המלך מרן פוסק הדור מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל (כ"ח תמוז תשע"ב)

שביבי זכרונות ששמענו בעל פה מפי בן רבינו הגר"ש קניבסקי

שליט"א ראש כולל ארחות יושר

א) בילדותי נסענו כל המשפחה לשבות אצל הסבא מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, ובשבת בבוקר אאמו"ר זצ"ל הלך להתפלל במנין של 'ותיקין' כהרגלו ואילו הרב אלישיב היה משכים קום כמידי יום, ולומד בהתמדה כמה שעות והולך לשחרית במנין קבוע שהיה לו, כמדומה בשעה שבע וחצי.

וזכרני שאאמו"ר הקדים להעיר אותי לתפילת שחרית כותיקין, ולחש לי "כדאי לך לקום לראות איך שסבא לומד" ואכן השכמתי והבטתי בצורת הלימוד שלו שהיה בהתלהבות ובחשק גדול, ובניגון שובה לב שהיה לו כל משך הלימוד. זה מחוזה שאי אפשר לשכוח.

ב) מלבד אותה שבת זכרני פעם נוספת בלבד בה התארחנו בבית הסבא, היה זה בשבת העליה לתורה של גיסי הגר"ר יצחק קולדצקי שליט"א שהתקיימה בירושלים, וכל סעודות השבת אאמו"ר דיבר עם הסבא בדברי תורה, ולא היה שיך להבין מילה וחצי מילה ממה שהם דיברו. שניהם דיברו בכל מרחבי הש"ס אך ברמזים קצרים, כשהאחד העיר מדברי התוספות במסכת פלונית השני השיב על פי רש"י במסכת אלמונית, וכך עברו במהירות המוני מראי מקומות מהתלמוד כולו, כשהכל נאמר בראשי פרקים.

ב) הסבא הרב אלישיב (בשונה מאוד מאאמו"ר זצ"ל) לא נהג בכל הנהגותיו תמיד כפסקי מרן החזון איש. בכל סוגיא ונושא הלכתי היה צולל לעומק ומברר עד שהיה מכריע הלכה ולמעשה מה שעולה לו מבירור העניינים. אמנם בדרך כלל נהג כמותו אך היו כמה דברים שלא הקפיד עליהם או שסבר אחרת.

עם זקני מרן הגר"י קניבסקי זי"ע "הסטייפלר" היה לו קשר הדוק והיתה לו הערכה עצומה והתבטלות גמורה ממש. לא אחת, כשהיה ויכוח הלכתי או ציבורי והיה שומע את דעתו של הסטייפלר היה מיד חוזר בו ומשנה את כל דעתו.

ראש כולל ארחות יושר שליט"א עם זקינו מרן הגר"ש אלישיב זי"ע

ג) ואחרי הסתלקותו של זקני מרן הסטייפלר עלה בדעתי להדפיס מכתבים בהלכה שהצטרפו ביד, מכתב ידו שעדיין לא התפרסם, ולסדר אותם בכדי ספר (דוגמת ספרי 'קריינא דאגרתא' שהוצאנו ממכתביו במוסר, דרך ארץ, וענינים שונים שבין אדם לחבירו). ואכן סידרתי את כל המכתבים וכשהראתי לאאמו"ר, התבטא ש"היות ואבא היה מאוד ירא הוראה, לכן אם רוצים להוציא כזה ספר צריך שיעבור על זה משהו שידוע בהלכה" ויעץ שאתן לסבא הרב אלישיב.

ובאמת כך עשיתי, ומסרתי את זה לרב אלישיב ולאחר תקופה נענה לי שמכיון שהוא טרוד מאוד ואין עיתותיו בידו עבר רק על מעט הספר, וסיים במשפט חריף ובעצם כל מה שהסטייפלר כותב לא צריך שום הסכמה ואפשר לסמוך על זה להלכה ולמעשה".

וסופו של הספר היה שאח"כ חזרתי עמו שוב לאאמו"ר ועבר על כולו ואף העיר הרבה הערות, אבל מסיבות שונות עד היום הוא לא יצא, וכנראה שמשמים סיבבו כן לעשות רצון צדיק שהיה כ"כ ירא הלכה.

ד) ובדרך אגב אציין, שאחרי שהוצאתי את הספר "תולדות יעקב" על תולדות חייו של זקני הסטייפלר, אמר לי הרב אלישיב שהספר מונח על יד מיטתו והוא כבר עבר על הספר ארבע פעמים, ולמד מזה הרבה דברים להלכה.

[והערצה הנגדית שהיתה לזקני הסטייפלר כלפיו היא עצומה מאוד, ודי שנזכיר את מכתבו אליו המלא בענווה, בו הוא כותב אחרי פטירת הגר"י הלוי מתל אביב, שהיות ואין לי מי לשאול שאלות הוא מבקש שירשה לו לשאול את כל השאלות שמתעוררות לו [ראה קריינא דאגרתא ח"ב מכתב תרנ"ט].

רבינו מנחם את חמיו מרן זי"ע בעת שישב שבעה על אחת מבנותיו

ה) אאמו"ר זצ"ל היה מרבה מאוד לשוחח עם חמיו זקני הרב אלישיב. בדרך כלל היו נפגשים בשמחות שהיו במשפחה, וכן

באופן קבוע בפסח ובסוכות היה עולה לירושלים כדי לבקר. השיחות ביניהם היו בקביעות רק בדברי תורה. כמדומני שכל חייהם שוחחו בעניינים שעמדו על הפרק אולי פעמיים או שלוש.

[באחד הפעמים - כמדומה בשנת תשנ"ד - היה אסיפה בענין ציבורי על הפרק, והגר"ש אלישיב מאוד רצה שאאמו"ר ישתתף בה, כדי לתת חשיבות ומשקל להכרעה, אבל לא ביקש ולא דיבר בעצמו עם אאמו"ר על כך, כנראה כי לא רצה לכפות עליו, אך כשהייתי אצלו כביכול "התייעץ" איתי איך ניתן להשפיע אותו להשתתף].

אבל בנוסף יש ביניהם גם הרבה חילופי מכתבים, ופעמים רבות היה אאמו"ר מבקש שאנסל ל'סבא מירושלים' כפי שכיהן אותו, כדי לשאול אותו הכרעה בנושא הלכתי מסוים.

ו) בחיי חיותו של זקני הרב אלישיב בכל פעם שהייתי נכנס אצלו, קיבלנו בחביבות רבה מאוד, ותדיר היה מתעניין "מה נשמע בבני ברק" כשהוא מתכוין לנעשה ונשמע בבית אאמו"ר זי"ע, ולפני כן גם בבית זקני הסטייפלר.

היה מתעניין הרבה מה אבי לומד, ובמה הוא כותב, ואיך הוא נוהג בכל מיני דברים, והראה ממש סקרנות גדולה לדעת את הליכותיו. ואכן באופן קבוע השתדלתי להביא לו איזה קושיא טובה או ביאור חדש שהתחדש אצל אאמו"ר, כי ידעתי שלוח הוא מחכה.

זכרני שפעם אחד מדודיי - מבני הרב אלישיב אמר לי "אבא שלי מדבר איתך הרבה יותר ממה שהוא משוחח איתנו הילדים"...

ז) את המנהגים בבית קבע אבא מתורתם של הסבא הסטייפלר והדוד הגדול מרן החזון איש. אבל היו כמה מנהגים שהכניסה אימי הרבנית בת שבע ע"ה ממה שלמדה כן בבית אביה, ואאמו"ר קיבל את הדברים. כגון שנהגה לפתוח הדלת בליל הסדר בעת אמירת שפוך חמתך, אכילת מאכלי החלב בחג השבועות ביים ולא בלילה, ועוד ועוד.

ח) זקני הרב אלישיב היה מאוד עקבי בדעתו, וכמעט שלא שינה מפסקיו. היה דבר אחד ששינה מיד אחרי שאאמו"ר נעשה לחתנו. היה זה בענין מצות יד בפסח. זקני הרב אלישיב נהג לאכול בפסח, גם בליל יו"ט ראשון "מצות מכונה" ולא הקפיד על מצות עבודת יד, וכשאאמו"ר נעשה לחתנו אמר לו שמרן החזון איש סבר שנכון לאכול עכ"פ לכזית של מצוה ממצות עבודת יד, ואף החל לשלוח לחמיו הגדול מצות ממה שאאמו"ר השתתף באפייתן.

ומאז ועד לשנתו האחרונה היה אאמו"ר שולח לזקני הרב אלישיב לאכול מצות יד, ואכן מהמצות האלה אכל בעצמו. ורוב השנים הייתי השליח בפקודת אאמו"ר להוליך לזקני את המצות, כאשר עם סיום 'חבורת' המצות היינו מעשרים ותיכף נוסע להביא לו את המצות לפסח, ואת החלה הפריש בעצמו (כי היה בזה שיעור הפרשת חלה).

ט) וכעת זכרני שני דברים נוספים שסיפר לי זקני בעצמו ששינה לנהוג כמו שאאמו"ר נהג.

הדבר הראשון הוא בענין ללכת עם נעלי בית המותרים (מגומי או בד וכיו"ב) בתשעה באב ויו"כ, שאאמו"ר היה מוסר שהחזון איש החמיר שלא ילכו גם בהם וכשיטת הב"ח. אבל הרב אלישיב לא הקפיד על זה, שהרי המשנה ברורה מתיר. אבל בשנותיו המאוחרות סיפר לי שהנה למדתי שוב את הסוגיא הזו מחדש ועיינתי בב"ח וראיתי שדעתו ברורה לאסור, ויש לחוש לדבריו כי זה דאורייתא, והפסקתי ללבוש לגמרי נעלי בית בט"ב ויו"כ.

י) והדבר השני הוא שאאמו"ר כל חייו נזהר מאוד שלא לטלטל אפילו במקום שיש עירוב והיה אומר בשם החזון איש שנכון להחמיר כי יכול להיות תקלות רבות בעירוב. אבל הרב אלישיב סבר שאם יש עירוב כשר אפשר לסמוך על זה, ואפילו אם יש תושבים שאינם מודים בעירוב כמו גויים וחילונים, סבר שכיון שיש ביד המשטרה רשות ליכנס לכל בית מועיל לשכור מהם רשות לטלטל. אבל גם בזה שינה לחומרא בשנים אחרונות, וסיפר לי שנודע לו שבירושלים יש מקומות שהמשטרה מנועה מלהיכנס, ואם כן העירוב אינו תקף, וביקש מבני ביתו שלא יבוא אליו לבקר עם נכדים קטנים שמטלטלים אותם בשבת.

